

UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI

EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA VEREJNEJ EKONOMIKY

Študentská vedecká aktivita

Uznanie dobrovoľníckej práce na Slovensku

Lýdia Gondášová, Denisa Vongrejová

Sekcia: 5 – Verejná ekonomika a regionálny rozvoj

Vedúci práce: Ing. Mária Svidroňová, PhD.

BANSKÁ BYSTRICA 2013

Obsah

Úvod	3
1. Dobrovoľníctvo	4
1.1. Definície dobrovoľníctva a jeho koncepty	4
1.2. Definície darcovstva v kontexte dobrovoľníctva	6
1.3. Legislatívna úprava dobrovoľníctva na Slovensku	6
2. Analýza dobrovoľníckej práce na Slovensku	9
2.1. Analýza uznania dobrovoľníckej práce verejnosťou	9
2.2. Analýza uznania dobrovoľníckej práce donormi	12
2.3. Analýza uznania dobrovoľníckej práce vládou	15
Záver	19
Zoznam bibliografických odkazov	21

Úvod

Z dôvodu, že štát nemôže zabezpečiť všetky potreby spoločnosti, v takej miere, v akej by bolo potrebné, vznikajú neziskové a mimovládne organizácie, ktoré na výkon svojej činnosti využívajú pomoc dobrovoľníkov.

Nielen v zahraničí, ale aj na Slovensku má zapájanie sa občanov do dobrovoľníckych činností dlhoročnú tradíciu. Dobrovoľníctvo je súčasťou našich životov. Pre to, aby dobrovoľníctvo nezaniklo a bolo aj naďalej súčasťou našej spoločnosti, je veľmi dôležité, aby ľudia, ktorí vykonávajú túto ušľachtilú činnosť boli podporovaní nielen zo strany štátu, ale aj zo strany verejnosti.

Témou našej študentskej vedeckej aktivity je uznanie dobrovoľníckej činnosti na Slovensku. Cieľom našej práce je zistiť, aké postavenie má dobrovoľníctvo v dnešnej spoločnosti.

Práca je štruktúrovaná do dvoch na seba nadväzujúcich kapitol.

V prvej kapitole sa zaoberáme zhrnutím teoretických poznatkov, ktoré odzrkadľujú súčasný stav dobrovoľníctva, darcovstva a podmienok ich rozvoja na Slovensku, tzn. legislatívnej úprave dobrovoľníctva.

V druhej časti našej práce sa zameriavame na analýzu dobrovoľníctva na Slovensku z hľadiska vykonávania dobrovoľníckej činnosti a jej uznávania verejnosťou, donormi a vládou.

1. Dobrovoľníctvo

Dobrovoľníctvo má vo svete dlhoročnú tradíciu a je neoddeliteľnou súčasťou každej modernej spoločnosti. Existujú rôzne mechanizmy na jeho zviditeľnenie ako napr. štatistika, hodnota dobrovoľníckej práce, odmeňovanie, zvyšovanie sociálneho statusu dobrovoľníka a legislatívne úpravy (Mydlíková, 2002).

Vďaka dobrovoľníctvu môžu občania významne prispievať k sociálnemu a hospodárskemu rozvoju svojich spoločností a zároveň rozvíjať vlastné schopnosti (Marček, 2008).

Väčšina mimovládnych organizácií nielen na Slovensku využíva dobrovoľnícku prácu ako významný ľudský zdroj. Bez toho, aby aktivity v mnohých organizáciách robili ľudia bez nároku na finančnú odmenu, by veľa zo súčasne aktívnych mimovládnych organizácií nedokázalo fungovať v takom režime, ako je tomu za týchto podmienok. Okrem toho dobrovoľnícka činnosť prináša so sebou pozitívne externality pre spoločnosť i jednotlivcov, tvorí predpoklad pre väčšiu zaangažovanosť a záujem občanov v spoločnosti, prostredníctvom organizovanej a podporovanej dobrovoľníckej činnosti je možné zapájať do diania spoločnosti aj marginalizované skupiny obyvateľov a mnohé ďalšie.

1.1. Definície dobrovoľníctva a jeho koncepty

V odbornej literatúre sa môžeme stretnúť s veľkým množstvom definícií dobrovoľníctva pričom neexistuje zhoda v jednej definícii. „Dobrovoľníctvo je neplatená, uveďomelá činnosť z vlastnej vôle v prospech iných“ (Mydlíková, 2002, s. 7).

„Dobrovoľníctvo je slobodne zvolená činnosť dobrovoľníka v prospech iných vykonávaná bez nároku na odmenu“ (www.dobrovolnictvo.sk).

Podľa A. Brozmanovej Gregorovej (2011) je „dobrovoľníctvo neplatená aktivita alebo práca vykonávaná na základe slobodnej vôle v prospech iných ľudí alebo spoločnosti či životného prostredia mimo členov rodiny a domácnosti dobrovoľníka.“

J. Tošner (2006) hovorí o tom, že „dobrovoľníctvo nie je obeť, ale prirodzený jav občianskej zrelosti. Prináša pomoc tomu, kto ju potrebuje a zároveň dáva dobrovoľníkovi pocit zmysluplnosti. Je zdrojom nových skúseností a obohacuje medziľudské vzťahy.“

Všeobecná deklarácia o dobrovoľníctve prijatá Medzinárodnou asociáciou pre dobrovoľnícke úsilie na 11. svetovej konferencii v Paríži v roku 1990 charakterizuje dobrovoľníctvo nasledovne:

- je založené na osobnej motivácii a slobodnom rozhodnutí,
- je to spôsob podpory aktívnej občianskej participácie a záujmu o rozvoj komunity,
- má formu skupinovej aktivity, vykonávanej väčšinou v rámci určitej organizácie,
- zvyšuje ľudský potenciál a kvalitu každodenného života, posilňuje ľudskú solidaritu,
- poskytuje odpovede na dôležité výzvy našej súčasnosti a snaží sa prispievať k vytváraniu lepšieho a pokojnejšieho sveta,
- prispieva k životaschopnosti ekonomického života a aj k tvorbe pracovných miest a nových profesií.

Koncept dobrovoľníctva na Slovensku

Podstata dobrovoľníctva na Slovensku má zrejme svoje korene v kresťanskej filozofii, ktorá vychádza z pomoci bližnému a nabáda ľudí k dobročinnosti. Dobročinnosť je v kresťanskej morálke vnímaná ako jedna z občianskych cností. Dobrovoľníctvo (činnosť mimo hlavného zamestnania) sa rozvíjala v období rozvoja industrializácie hlavne ako odpoveď na rastúci počet ľudí žijúcich v nedôstojných podmienkach. Činnosť dobrovoľníckych organizácií sa v tomto období zameriavala hlavne na pozdvihnutie národného povedomia a sebavedomia vo vzdelávacej, kultúrnej alebo turistickej oblasti. Členstvo v dobrovoľníckych organizáciách sa považovalo za česť a zároveň vlasteneckú povinnosť. V období prvej Československej republiky za vlády T. G. Masaryka až do druhej svetovej vojny dobrovoľnícke činnosti mali národnostný charakter. Ani po skončení vojny a nástupe socialistickej moci nevznikli podmienky, ktoré by pomohli rozvoju dobrovoľníctva v jeho pravom zmysle. Myšlienka dobrovoľníctva bola deformovaná do podoby, kedy dobrovoľníctvo je vnímané ako niečo vnucované. Príčinou bola skutočnosť, že totalitný režim postavil spoločenské aktivity na dobrovoľnom, ale pritom aj povinnom princípe socialistického kolektivismu. V súčasnosti demokratická spoločnosť registruje ľudí, ktorí sú ochotní pomáhať, spolupracovať a aktívne pôsobiť v rôznych oblastiach

spoločenského života bez nároku na akúkoľvek odmenu. Hlavne vďaka týmto ľuďom sa mení kultúrny a sociálno - politický postoj verejnosti voči dobrovoľníctvu (www.iuventa.sk).

1.2. Definície darcovstva v kontexte dobrovoľníctva

Pojem darcovstva sa často spája s pojmom dobrovoľníctvo. Strečanský (2000) pod pojmom dobročinnosť rozumie aktivity, ktoré sú motivované láskou k blížnemu a snahou pomôcť človeku, ľuďstvu alebo svetu. Ide teda o konanie dobra. Jednou z foriem dobročinnosti je darcovstvo, ktoré môže mať materiálnu (vecné dary), finančnú (peňažné dary), alebo časovú podobu (darovanie času prostredníctvom práce, rady, pomoci a iné). Tradičnejším pomenovaním darcovstva je charita, pod ktorou rozumieme pomoc v núdzi hlavne chorým, nemajetným alebo opusteným. Modernejším pomenovaním darcovstva je filantropia, ktorá sa snaží riešiť problémy spoločnosti prostredníctvom vzdelávania, inovácií a rozvojom schopnosti ľudí, ktoré majú prispieť k tomu, aby si ľudia sami vedeli pomôcť a neboli odkázaní na almužny. Snaží sa podporiť tie schopnosti ľudí, ktoré im pomôžu k vyššej kvalite života. Snaží sa selektívne riešiť problémy spoločnosti tak, aby boli spravodlivejšie a lepšie.

Darcovstvo môžeme tiež definovať ako súhrn hmotných a nehmotných statkov, ktoré darca dáva, pričom nemusí ísť nevyhnutne o finančný dar ale napríklad aj poskytnutie voľného času, know-how alebo poradenstva. Hlavným princípom darcovstva je, že darca nevyžaduje od obdarovaného za poskytnutie daru žiadnu protihodnotu. Dar tiež nemusí byť určený na presne vymedzený účel, ale darca má možnosť skontrolovať si správnosť a efektívnosť použitia jeho daru (www.partnerstva.sk).

1.3. Legislatívna úprava dobrovoľníctva na Slovensku

Dňa 21. októbra 2011 parlament schválil zákon o dobrovoľníctve. Zákon bol zverejnený v Zbierke zákonov pod č. 406/2011 a platnosť nadobudol 1.12.2011. Predmetom úpravy zákona je právne postavenie dobrovoľníka a právne vzťahy pri poskytovaní služieb, činností a iných výkonov dobrovoľníka. Do tohto obdobia slovenská legislatíva problematiku dobrovoľníctva neupravovala komplexne. Čiastočne upravovala jeho dve

špecifické formy – dobrovoľnícku službu vykonávanú nezamestnanými ako formu aktivačnej činnosti v rámci zákona č. 330/2008 Z.z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a mládežnícke dobrovoľníctvo v rámci zákona č. 282/2008 Z.z. o podpore práce s mládežou (Brozmanová, 2009).

Podľa zákona č. 406/2011 Z. z. o dobrovoľníctve, dobrovoľníkom je fyzická osoba, ktorá na základe svojho slobodného rozhodnutia bez nároku na odmenu vykonáva pre inú osobu s jej súhlasom v jej prospech alebo vo verejný prospech dobrovoľnícku činnosť založenú na svojej schopnosti, zručnosti alebo vedomosti a spĺňa podmienky ustanovené týmto zákonom, ak dobrovoľnícku činnosť:

- a) vykonáva mimo svojich pracovných povinností, služobných povinností a študijných povinností vyplývajúcich jej zo zákona, z pracovnej zmluvy, zo služobnej zmluvy, zo študijného poriadku alebo iného z obdobného pre neho záväzného dokumentu,
- b) nevykonáva pre orgán alebo funkcionára právnickej osoby, ktorej je členom, zamestnancom, žiakom alebo študentom,
- c) vykonáva mimo svojho podnikania alebo inej samostatnej zárobkovej činnosti.“

Podľa tohto zákona je dobrovoľnícka činnosť vykonávaná na základe zmluvy o tejto činnosti.

„Dobrovoľník vykonáva dobrovoľnícku činnosť najmä

- a) pre osoby so zdravotným postihnutím, cudzincov a osoby bez štátnej príslušnosti, osoby počas výkonu trestu odňatia slobody alebo ochrannej výchovy, drogovu a inak závislé osoby, nezaopatrené deti, osoby odkázané na starostlivosť iných osôb, seniorov, osoby trpiace domácim násilím a nezamestnané osoby alebo pri poskytovaní verejnoprospešných činností a ďalších činností v oblasti sociálnych vecí a zdravotníctva,
- b) v neformálnom vzdelávaní v práci s mládežou a v špecializovaných činnostiach v oblasti práce s mládežou,
- c) pri odstraňovaní následkov prírodných katastrof, ekologických katastrof, pri humanitárnej pomoci, záchrane života a zdravia, v civilnej ochrane, ochrane pred požiarmi a pri uskutočňovaní rozvojových programov v rámci programov domácich, zahraničných a medzinárodných organizácií,
- d) pri tvorbe, ochrane, udržiavaní alebo zlepšovaní životného prostredia, pri starostlivosti o ochranu a zachovanie kultúrneho dedičstva a pri organizovaní

kultúrnych, športových, telovýchovných, charitatívnych, vzdelávacích a osvetových podujatí,

- e) pri odstraňovaní foriem sociálneho a ekonomického znevýhodnenia a znevýhodnenia vyplývajúceho z dôvodu veku a zdravotného postihnutia, ktorého cieľom je zabezpečiť rovnosť príležitostí v praxi podľa osobitného zákona,
- f) pri začleňovaní osôb žijúcich v sociálne vylúčenom spoločenstve do spoločnosti, najmä pri odstraňovaní všetkých foriem ich znevýhodnenia,
- g) pri administratívnych prácach pre verejnú správu.“

Dobrovoľníckou činnosťou podľa tohto zákona nie je:

- a) činnosť vykonávaná medzi manželmi alebo medzi blízkymi osobami,
- b) činnosť vykonávaná v rámci podnikania alebo inej zárobkovej činnosti,
- c) činnosť vykonávaná v pracovnoprávnom vzťahu, štátnozamestnaneckom pomere, služobnom pomere alebo činnosť vykonávaná v rámci študijných povinností,
- d) vzájomná občianska alebo susedská výpomoc,
- e) činnosť vykonávaná osobami, ktoré nedovršili 15 rokov.“

Zákon č. 406/2011 Z. z. o dobrovoľníctve ďalej stanovuje, že „dobrovoľník, ktorý nedovršil vek 18 rokov, môže dobrovoľnícku činnosť vykonávať len so súhlasom svojho zákonného zástupcu a len pod dohľadom zodpovednej plnoletej fyzickej osoby. Dobrovoľnícku činnosť na území Slovenskej republiky môže vykonávať aj dobrovoľník, ktorý nie je štátnym občanom Slovenskej republiky, ak spĺňa podmienky na pobyt v Slovenskej republike ustanovené osobitným predpisom.“

Slovensko nemá dlhoročnú tradíciu existencie samostatnej republiky. Bolo pod vplyvom komunistického režimu. Koncom 80. rokov minulého storočia Česko – Slovenská federatívna republika začala s budovaním demokratického zriadenia spoločne. Po roku 1993, kedy vznikli dve samostatné republiky v jeho budovaní pokračujú oddelene. Aj keď Slovensko existuje ako samostatná republika už 20 rokov, prvý zákon o dobrovoľníctve prijala len pred 2 rokmi (2011), napriek tomu dobrovoľníctvo na Slovensku má dlhodobú tradíciu. Slovensko je jedna z mála krajín, ktorá má dobrovoľníctvo upravené len jedným zákonom. V ďalších častiach našej práce sa budeme venovať analýzam dobrovoľníctva z hľadiska vykonávania dobrovoľníckej činnosti a jej uznávania na Slovensku.

2. Analýza dobrovoľníckej práce na Slovensku

Po roku 1989 sa na Slovensku realizovalo niekoľko výskumov, ktorých snahou bolo získať prehľad o miere zapájania sa občanov do dobrovoľníckej činnosti (Brozmanová, 2009).

V nasledujúcich častiach študentskej vedeckej aktivity sa budeme zaoberať analýzami dobrovoľníckej činnosti. Jednotlivé analýzy budú zamerané na uznanie dobrovoľníctva verejnosťou, donormi a vládou, pričom sa opierame aj o výstupy výskumov realizovaných po roku 1989.

2.1. Analýza uznania dobrovoľníckej práce verejnosťou

Aj keď dobrovoľnícke aktivity majú na Slovensku dlhodobú tradíciu, stále musia čeliť rôznym prekážkam. Hlavnou prekážkou je nízke verejné uznanie hodnoty a prínosu dobrovoľníctva. Ďalšou prekážkou je neznalosť pojmov dobrovoľník, dobrovoľníctvo a dobrovoľnícka činnosť. Je množstvo ľudí, ktorí sa za dobrovoľníkov nepovažujú a ani sa nimi nenazývajú a po hlbšej analýze tohto pojmu zistia, že dobrovoľníkmi sú, resp. že nimi boli v minulosti (Králíková, 2006).

Na Slovensku nebolo realizovaných veľa výskumov, ktoré by sa zameriavali na názor dobrovoľníctva verejnosťou.

V roku 2003 bol na Slovensku realizovaný výskum IVO, ktorého výsledky uvádzame v tabuľke 1.

Tabuľka 1 Miera súhlasu, resp. nesúhlasu s jednotlivými tvrdeniami o dobrovoľníctve

Otázka	Súhlasím	Nesúhlasím	Neviem
Ľudia, ktorí vykonávajú dobrovoľnícku činnosť, si zaslúžia spoločenské uznanie	89	6	5
Prostredníctvom dobrovoľníckej práce môže človek prispieť k dobrej veci	87	7	6
Keby si štát plnil všetky povinnosti, dobrovoľníci by neboli potrební	74	23	3
Problémy obce či mesta by mali riešiť úradníci a nie dobrovoľníci	82	14	4

Prameň: www.ivo.sk

Ako môžeme vidieť v tabuľke 1 až 89% respondentov si myslí, že ľudia, ktorí vykonávajú dobrovoľnícku činnosť si zaslúžia spoločenské uznanie. Približne rovnaké

percento respondentov je toho názoru, že prostredníctvom dobrovoľníckej práce môže človek prispieť k dobrej veci. Ľudia, ktorí sa zúčastnili výskumu sú však aj toho názoru (74 %), že keby si štát plnil všetky svoje povinnosti, dobrovoľníci by neboli potrební.

Na základe tohto výskumu môžeme povedať, že teoreticky má dobrovoľníctvo na Slovensku vysokú prestíž. Naproti tomu, vo viacerých publikáciách, ktoré sú zamerané na dobrovoľníctvo sa konštatuje, že dobrovoľníctvo nemá na Slovensku taký vysoký spoločenský status a uznanie ako v iných krajinách. Na tento fakt poukazuje aj tabuľka 2. Ako môžeme vidieť, dobrovoľníctvo na Slovensku je najmenej rozvinuté zo všetkých sledovaných krajín.

Tabuľka 2 Stav dobrovoľníctva a darcovstva vo vybraných 24 krajinách

Krajina	Dobrovoľníctvo	Darcovstvo
Priemer 24 krajín	65%	35%
Nemecko	94%	6%
Švédsko	91%	9%
Holandsko	91%	9%
Francúzsko	91%	9%
Fínsko	88%	12%
Taliansko	88%	12%
Rumunsko	82%	18%
Austrália	78%	22%
Rakúsko	78%	22%
Belgicko	78%	22%
Japonsko	78%	22%
Veľká Británia	76%	24%
Argentína	73%	27%
Mexiko	69%	31%
Írsko	67%	33%
Česká republika	62%	38%
USA	60%	40%
Španielsko	59%	41%
Kolumbia	47%	53%
Izrael	44%	56%
Brazília	38%	62%
Maďarsko	16%	84%
Peru	11%	89%
Slovensko	10%	90%

Prameň: In: Dobrovoľníctvo vo svetle výskumu, 2002

V tabuľke 2 uvádzame porovnanie množstva darovaných finančných prostriedkov a dobrovoľníckej práce jednotlivcov neziskovému sektoru. Pomôcť ľuďom, ktorí to potrebujú a ktorých potreby nedokáže v potrebnej miere zabezpečiť štát, môžeme prostredníctvom dobrovoľníckej práce alebo darcovstva (100 %). Na Slovensku ľudia vo väčšej miere využívajú darcovstvo (90 %) oproti dobrovoľníctvu, ktoré je zastúpené len 10 %.

Nielen na Slovensku, ale aj vo svete sa realizuje množstvo výskumov, ktoré dosahujú rozdielne výsledky z dôvodu využívania rôznych metodík. Bolo by potrebné zjednotiť metodiku skúmania dobrovoľníctva na Slovensku alebo prípadne ju prevziať zo zahraničia. Tým by sa zabezpečilo možnosť porovnávania stavu dobrovoľníctva a jeho uznania nielen u nás, ale aj s inými krajinami. Čo sa týka iných krajín, v rámci EÚ existujú iniciatívy na podporu rozvoja dobrovoľníctva.

Špecifickým programom vzhľadom k dobrovoľníctvu je program Európskej únie, konkrétnejšie program bruselských ministerstiev s názvom Mládež v akcii (Youth in Action), ktorý je súčasťou európskej mládežníckej politiky a prostredníctvom ktorej sa Európska únia snaží o väčšie uznanie dobrovoľníctva spoločnosťou, najmä potenciálnymi zamestnávateľmi mladých ľudí, predovšetkým absolventov, ale aj uznanie dobrovoľníctva neziskovými organizáciami a inými subjektami spoločnosti. Súčasný programový obdobia je rozvrhnuté na roky 2007 až 2013. Spomínaný program sa delí do akcií, pričom vzhľadom k téme práce sa budeme venovať predovšetkým akcii 2 s názvom Európska dobrovoľnícka služba.

Európska dobrovoľnícka služba (EDS) umožňuje mladým ľuďom vycestovať do zahraničia a realizovať tak projekt EDS v niektorej z členských krajín Európskej únie, prípadne v ostatných krajinách sveta. Téma projektu môže byť rôznorodá a dotýkať sa oblasti kultúry, športu, sociálnej starostlivosti, umenia, ekológie a pod.

Hlavným cieľom EDS je podporiť solidaritu a toleranciu medzi mladými ľuďmi a umožniť im tak skúsenosť z neformálneho vzdelávania. EDS môže pomôcť mladým ľuďom získať nové zručnosti a skúsenosti a podporiť ich osobnostný ako aj profesionálny rast. Ide o medzinárodný program, ktorého hlavným cieľom nie je podpora samotnej dobrovoľníckej aktivity, ale prostredníctvom nej sa Európska únia snaží o spolupatričnosť medzi mladými ľuďmi naprieč Európou. Aj napriek tejto skutočnosti je práve dobrovoľnícka činnosť v tomto prípade výrazne podporovaná.

Počas EDS má vyslaný dobrovoľník hradenú stravu, ubytovanie, 90% cestovných nákladov na miesto vykonávania dobrovoľníckej služby a späť, v prípade, ak si to projekt vyžaduje, tak aj miestnu prepravu, špeciálne poistenie, ktoré uzatvára vysielajúca organizácia za dobrovoľníka a taktiež vreckové podľa tabuľky v sprievodcovi týmto programom, ktoré závisí od krajiny, kde dobrovoľník službu vykonáva. Prostredníctvom tohto programu sa musí dobrovoľnícka aktivita odohrávať v inej krajine, ako je trvalý pobyt dobrovoľníka. Každý dobrovoľník má prideleného mentora v hostiteľskej krajine, ktorý mu pomáha integrovať a orientovať sa v novom prostredí. Po účasti na EDS dobrovoľník obdrží potvrdenie o vykonaní Európskej dobrovoľníckej služby, ktorý sa nazýva Youthpass. Snahou Európskej komisie, ktorá tento program zastrešuje je, aby tento dokument bol uznávaným potvrdením aj pre potenciálnych zamestnávateľov mladých ľudí, ktorí ho obdržia, a teda aby bola aj dobrovoľnícka činnosť v Európe vyššie uznávaná verejnosťou a jednotlivými spoločenskými aktérmi.

Na základe uvedeného súhlasíme s názormi autoriek Kuvíkovej a Svidroňovej (2010), že v súčasnosti vznikajú rôzne špeciálne aktivity a projekty, ktorých cieľom je skúmať tento fenomén, zvýšiť počet dobrovoľníkov pracujúcich v rôznych oblastiach verejného život a dosiahnuť ich primerané ocenenie verejnosťou. Možno konštatovať, že dobrovoľníctvo je a vždy bude významnou a dôležitou súčasťou života obyvateľstva, organizácií i celej spoločnosti

2.2. Analýza uznania dobrovoľníckej práce donormi

Neziskové organizácie sú významným prostriedkom rozvoja nielen dobrovoľníctva, ale aj darcovstva. V roku 2003 nezisková organizácia S.P.A.C.E. realizovala výskum, v ktorom 49 % neziskových organizácií uviedlo, že spolupracuje s jednotlivcami. Obsahom tejto spolupráce je dobrovoľnícka práca. Aby sa do činnosti neziskových organizácií zapájalo viac dobrovoľníkov je potrebné, aby si budovali pozitívne vnímanie, imidž verejnosťou. Toto pozitívne vnímanie sa v prvom rade buduje cez vzťah s donormi, ktorí s organizáciami spolupracujú vo väčšej miere ako široká verejnosť.

K tomu, aby dobrovoľníctvo získalo všeobecnú úctu a rešpekt širokej verejnosti, je nevyhnutné, aby donori mali plnú dôveru v neziskové organizácie a ich projekty, na ktoré prispievajú (www.partnerstva.sk).

V tabuľke 3 uvádzame jednotlivé kritéria:

Tabuľka 3 Kritéria pri rozhodovaní či podporiť alebo nepodporiť neziskovú organizáciu

Kritéria pri rozhodovaní či podporiť alebo nepodporiť neziskovú organizáciu	%
účel použitia vyzbieraných prostriedkov	71
dostatok potrebných informácií o činnosti neziskovej organizácie	44
dobré meno neziskovej organizácie	42
známosť a tradícia zbierky	32
predchádzajúca kladná skúsenosť s neziskovou organizáciou	30
dosah použitia vyzbieraných peňazí na mňa a moje okolie	22
spôsob darovania peňazí je dostupný a pohodlný	23
odporúčania známych, kolegov a príbuzných	17
spojenie známych osobností s organizáciou alebo zbierkou	10

Prameň: www.partnerstva.sk

Vývoj darcovstva a jeho súčasný stav je vo veľkej miere ovplyvnený minulosťou, ktorá je spojená s komunistickým režimom. Dôvera v tieto aktivity je ešte aj dnes nízka. Ako môžeme vidieť v tabuľkách 2 a 3, na Slovensku je darcovstvo viac rozšírené v porovnaní s dobrovoľníctvom.

V prípade donorov sme sa zamerali najmä na nadácie, a to z dôvodu, že poskytovatelia finančných prostriedkov tohto typu majú spravidla presne a jasne stanovené podmienky, za ktorých financie poskytujú. V týchto podmienkach sú uvedené cieľové skupiny a podporované aktivity dotačných programov alebo výziev. Na Slovensku neexistuje osobitná nadácia, ktorá by slúžila špeciálne na podporu dobrovoľníckej práce, avšak existujúce nadácie zahŕňajúce vo svojich programoch aj aktivity dobrovoľníkov. Nie vo všetkých prípadoch je dobrovoľnícka práca v prípade nadácií označovaná týmto slovným spojením. Napríklad v prípade grantového programu Nadácie pre deti Slovenska, Nadácie Ekopolis a pod iniciatívou skupiny Telefónica O2 s názvom Think Big, ktorý má za cieľ podporiť aktívnu účasť mladých ľudí na spoločenskom dianí, ide v podstate o dobrovoľnícku prácu, ale toto pomenovanie v podmienkach programu nenachádzame.

Podobne je to aj v prípade Nadácie Intenda. Spomínajú sa tu slovné spojenia ako angažovanosť občianskej spoločnosti alebo aktívna účasť mladých ľudí na občianskom živote, avšak pojem dobrovoľníctvo alebo dobrovoľnícky absentuje. Na druhej strane môžeme poukázať aj na nadácie, ktoré slová ako dobrovoľník alebo dobrovoľnícky používajú pri pomenovaní aktivít, ktoré podporujú, dokonca podporujú dobrovoľnícku činnosť ako takú. Ako prvý spomenieme Nadačný fond Tesco pri Nadácii Pontis, ktorý uvádza aktívnych občanov, aktivistov, ale aj dobrovoľníkov, ktorí pomáhajú skrásťovať mestské časti v rôznych mestách na Slovensku, pričom grant je cielený na výstup, a teda úpravu verejných priestranstiev. Druhým prípadom je Nadácia Orange a jej grantový program zameraný na regionálny a komunitný rozvoj, kde nadácia prehlasuje, že šíri myšlienky dobrovoľníctva, darcovstva a ochrany životného prostredia.

Ak by sme mali ísť ďalej, niektorí donori považujú dobrovoľnícku prácu za finančne ohodnotiteľnú veličinu, ktorá môže do určitej miery vystupovať v projekte ako forma spolufinancovania. Túto skutočnosť považujeme za jednoznačný prejav uznania dobrovoľníckej práce. Ako príklad môžeme uviesť prípad už spomínanej Nadácie Intenda, kde sa vyžaduje 20% spoluúčasť, z toho najviac polovica môže byť vo forme nefinančného vkladu, napríklad aj dobrovoľníckej práce na projekte. Samotné ohodnotenie tejto práce je na žiadateľovi o grant, pričom by sa mala pohybovať niekde medzi výškou minimálnej alebo priemernej mzdy, čo závisí aj od druhu práce, ktorú dobrovoľník vykonáva. Podobne je to v prípade programov Finančného mechanizmu Európskeho hospodárskeho priestoru a Nórskeho finančného mechanizmu. K aktuálnej výzve sú podmienky nastavené tak, že príjemca finančnej podpory sa musí na financovaní projektu podieľať minimálne vo výške 10%, pričom sa berie do úvahy aj dobrovoľnícka práca ako nefinančný príspevok, ktorý môže byť uznaný ako forma spolufinancovania do výšky maximálne 5% nákladov projektu.

V rámci ďalšieho uznania dobrovoľníckej činnosti by sme očakávali, že do oprávnených nákladov projektu bude zahrnuté aj vreckové pre dobrovoľníkov. Zákon č. 282/2008 stanovuje, že prijímateľ dobrovoľníckej práce poskytne, resp. môže poskytnúť dobrovoľníkovi peniaze na cestovné v súvislosti s výkonom dobrovoľníckej služby, uhradí náklady spojené so stravovou, ubytovaním a poskytne dobrovoľníkovi vreckové.

Oprávnené náklady na spomínané položky sa doposiaľ v prípade žiadnej zo slovenských nadácií neobjavili. Zákon č. 406/2011 o dobrovoľníctve neuvádza vreckové dobrovoľníka ako formu zabezpečenia základných potrieb dobrovoľníka pri vykonávaní dobrovoľníckej

činnosti a uvádza, že dobrovoľník za vykonávanie dobrovoľníckej činnosti nedostáva odmenu. Avšak čo môže na základe tohto zákona prijímateľ dobrovoľníckej práce urobiť je, že sa môže zaviazat', že dobrovoľníkovi uhradí vynaložené náklady na dobrovoľné nemocenské poistenie, dobrovoľné dôchodkové poistenie, dobrovoľné poistenie v nezamestnanosti a dobrovoľné zdravotné poistenie, ak mu vznikli a uhrádza ich počas vykonávania dobrovoľníckej činnosti, avšak ani tieto položky nadácie na Slovensku neuvádzajú ako formu oprávnených nákladov.

Popri donoroch existujú na Slovensku organizácie, medzi nimi aj nadácie, ktoré priamo finančne nepodporujú dobrovoľníkov a ich činnosť, ale podporujú ich nepriamo, predovšetkým poskytovaním informácií alebo následne odmenením niektorých z nich, čím tiež podporujú povedomie a uznanie dobrovoľníckej činnosti v spoločnosti. Takýmito organizáciami sú napríklad občianske združenie (OZ) C.A.R.D.O. (portál dobrovoľníctvo.sk a ocenenie dobrovoľníkov Srdce na dlani), Centrum dobrovoľníctva v Banskej Bystrici, Rada mládeže Slovenska (ocenenie pre dobrovoľných pracovníkov s deťmi a mládežou MOST) a podujatie s názvom 72 hodín, ktorý je inak označený aj ako trojdňový maratón dobrovoľníctva, Nadácia Pontis a jej program firemného dobrovoľníctva Hlavy pomáhajú, kde je zapojených približne 16 väčších firiem do dobrovoľníctva v mimovládnych organizáciách, ktoré o to požiadajú, ich spoločné podujatie s názvom Denná dávka dobrovoľníctva, ktoré sa konalo vo februári 2013 a mnohé ďalšie.

Uznanie dobrovoľníctva donormi nie je úplne v začiatkoch, pretože ako môžeme vidieť vyššie, na Slovensku existujú donori, ktorí podporujú dobrovoľníctvo a považujú ho za zmysluplnú a pre spoločnosť prospešnú aktivitu a prispievajú k jeho rozvoju. Uznanie dobrovoľníctva v spoločnosti sa však odvíja predovšetkým od uznania tejto činnosti štátom, resp. vládou, o čom pojednávame v nasledujúcej podkapitole.

2.3. Analýza uznania dobrovoľníckej práce vládou

Ešte donedávna poukazovali všetci autori, ktorí sa zaoberajú dobrovoľníctvom na skutočnosť neexistencie legislatívnej úpravy dobrovoľníctva. Ako sme už zmienili, od 1.12.2011 vstúpil do platnosti zákon č. 406/2011 Z.z. o dobrovoľníctve, ktorý po prvý krát definuje dobrovoľníctvo a jeho podmienky na Slovensku. „Na zákone tohto druhu sa

pracovalo už v roku 2002, kedy Prvé slovenské neziskové servisné centrum (1.SNSC) pracovalo na legislatíve neziskového sektora, ktorého súčasťou mala byť aj právna úprava dobrovoľníctva. Tento pripravovaný zákon bol však ostro skritizovaný samotnými mimovládnymi organizáciami.“ (Brozmanová Gregorová, Mračková, 2008) Právnou normou, ktorá sčasti upravuje dobrovoľníctvo je tiež Zákon č. 282/2008 Z.z. o podpore práce s mládežou a o zmene a doplnení zákona č. 131/2002 Z.z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý definuje pojmy mládežnícky dobrovoľník, dohoda o dobrovoľníckej službe a stanovuje povinnosti pri zabezpečení dobrovoľníckej služby. Tomuto zákonu dobrovoľnícke organizácie vytýkajú najmä jeho regulatívny charakter, keďže nariaďujú písomnú zmluvu s dobrovoľníkom a povinnosť hradiť dobrovoľníkom cestovné, náklady na stravu a ubytovanie a vreckové, na ktoré často nemajú prostriedky a ako sme už spomínali, ani donori často nepovažujú tieto položky za oprávnené náklady, za ktoré organizácie môžu žiadať finančnú podporu. Okrem toho tento zákon neumožňuje občanom tretích krajín vykonávať dobrovoľnícku činnosť na Slovensku, pokiaľ ide o zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnú osobu. Pred jeho uvedením do platnosti sa predpokladalo, že zákon prejde zmenami, no uvedené skutočnosti v zákone ostali.

Už spomínaný zákon o dobrovoľníctve platný od roku 2011 je považovaný za významný krok v uznaní dobrovoľníctva vládou v našich podmienkach. Vo februári 2013 uskutočnilo občianske združenie C.A.R.D.O. prieskum využívania zákona o dobrovoľníctve v praxi. Výsledky prieskumu zatiaľ nie sú známe. Na rozdiel od zákona o podpore práce s mládežou pôsobí viac podporne pre dobrovoľnícke organizácie, nie regulatívne.

V Zákone o dobrovoľníctve sa tiež uvádza, že prijímateľom dobrovoľníckej činnosti môžu byť aj orgány verejnej správy.

Ďalšou legislatívnou normou, ktorá sa do určitej miery týka dobrovoľníctva je „zákon č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti, ktorý upravuje dobrovoľnícke aktivity vykonávané nezamestnanými ako formu aktivačnej činnosti.“ (Brozmanová Gregorová, Mračková, 2008). V súčasnosti prechádza tento zákon novelizovaním a nové znenie by malo dobrovoľníctvo ako formu aktivačnej činnosti uznať v širšom zmysle.

Aj na základe uvedených skutočností môžeme konštatovať, že uznanie dobrovoľníctva vládou napreduje a vláda aj do právneho poriadku zapracováva dobrovoľníctvo ako formu aktívnej účasti občanov v spoločnosti.

Na druhej strane musíme konštatovať, že slovenská legislatíva neuznáva dobrovoľníctvo a jeho pridatú hodnotu v takej miere, že by sa dobrovoľníctvo uznávalo napríklad podľa Zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení, ktorý bol novelizovaný v januári 2013, do povinného dôchodkového poistenia. Túto skutočnosť porovnáme so situáciou vo vybraných krajinách EÚ (krajinu boli vybrané podľa hlavného kritéria dostupnosti informácií o uznaní dobrovoľníctva vládou daných krajín).

Na rozdiel od Slovenska, Rakúsko nemá samostatný zákon, ktorý by upravoval dobrovoľnícku službu. Zákonné ustanovenia vzťahujúce sa na dobrovoľníkov v humanitárnych organizáciách sa nachádzajú v množstve právnych predpisov na federálnej a štátnej úrovni. To platí aj pri všeobecnom zákone o sociálnom poistení, ktorý upravuje aj sociálne poistenie dobrovoľníkov.

Napríklad v roku 2006 nielen organizácie, ktoré dosahovali zisk do výšky 10 900 € boli oslobodené od daní, ale oslobodení od platenia dane z príjmu z peňažných a nepeňažných náhrad (vreckové, ubytovanie, stravovanie a pod.) boli aj rakúski dobrovoľníci.

Dobrovoľníci, ktorí v Rakúsku pracujú v servisných organizáciách, ako je napr. dobrovoľný hasičský zbor, Červený kríž, záchranná horská služba, komisia pre lavínové nebezpečenstvo, majú zabezpečenú povinnú ochranu v podobe poistenia voči nehodám počas tréningu, denného výcviku a prevádzky. Toto krytie môže byť rozšírené aj na ďalšie činnosti, ktoré členovia týchto organizácií vykonávajú v rámci svojej činnosti.

Mládež v Rakúsku môže vykonávať dobrovoľnícku činnosť na plný úväzok v rámci „dobrovoľníckeho sociálneho roka“ a Európskej dobrovoľníckej služby. Vysielajúce organizácie poskytujú v rámci „dobrovoľníckeho sociálneho roka“ a „dobrovoľníckeho ekologického roka“ poistenie voči nehodám, dôchodkové starobné poistenie, zdravotné poistenie a poistenie v nezamestnanosti. Zadarmo poskytujú aj ubytovanie, stravu, vreckové vo výške 168 € na mesiac a cestovné diéty vo výške 7,30 € na mesiac. Pre Európsku dobrovoľnícku službu platia pravidlá, ktoré sú stanovené Európskou komisiou (<http://www.avso.org/activities/countryreports/Austria.pdf>).

V porovnaní Slovenska s Českou republikou Slovensko v uznaní dobrovoľníctva vládou zaostáva. Zhodnotili sme to na základe skutočnosti, že zákon o dobrovoľníctve v Českej republike bol schválený už v roku 2001. Výkon dobrovoľníckej služby sa tu zrovnoprávňuje so zamestnanosťou v tom zmysle, že dobrovoľníci majú nárok na

zdravotné poistenie štátom a čas odpracovaný dobrovoľnícky sa im započítava v zmysle dôchodkového zabezpečenia.

Vo Francúzsku používajú dva výrazy pre dobrovoľníctvo. Prvý označuje individuálne zapojenie sa občana v neplatených činnostiach mimo rodiny, školy alebo svojho zamestnania. Druhý výraz označuje formálne dobrovoľníctvo, prostredníctvom neziskovej organizácie, kde sa spravidla vyžaduje väčšia profesionalita, ale pri ktorom má dobrovoľník nárok na sociálnu a dôchodkovú ochranu. (Štúdia o dobrovoľníctve v Európskej únii, 2010)

V Nemecku je povedomie pre dobrovoľníctvo pomerne vysoké aj vďaka národným programom, ktoré výrazne podporujú tento druh aktivity občanov a tým má v Nemecku už vybudovanú určitú štruktúru a povedomie.

Poľsko je na tom tiež o trochu lepšie. Zákon o dobrovoľníctve bol prijatý už v roku 2003 a občan vykonávajúci dobrovoľníctvo podľa platnej legislatívy má nárok na všeobecné národné poistenie.

Vo Švédsku sa situácia líši od ostatných uvedených. Vo Švédsku neexistuje osobitný zákon vymedzujúci dobrovoľníctvo ani mimovládne organizácie. Dobrovoľnícka činnosť je realizovaná individuálne alebo cez miestne organizácie, ktoré sú zväčša členmi väčších organizácií. Aj napriek tomu, že dobrovoľníkom nie je zo zákona garantované žiadne poistenie, vo Švédsku sa až takmer polovica obyvateľov hlási k nejakej forme dobrovoľníctva. Dôvodom je aj skutočnosť, že vo všeobecnosti sociálne zabezpečenie vo Švédsku je na veľmi vysokej úrovni, jedno z najkomplexnejších v Európe.

Veľká Británia je v súvislosti s dobrovoľníctvom tiež charakteristická tým, že tu neexistuje osobitný zákon vymedzujúci dobrovoľníctvo, napriek tomu tu je dobrovoľníkom poskytovaná bezplatná sociálna a zdravotná starostlivosť. Špecifikom v tejto krajine je, že dobrovoľníctvo je financované a v značnej miere koordinované verejným aparátom.

V porovnaní s Rakúskom a inými krajinami Európskej únie považujeme uznanie dobrovoľníctva vládou na Slovensku za mierne zaostávajúce. Na Slovensku zatiaľ nemáme dobrovoľníctvo ošetrené vo viacerých zákonoch, ktorých sa dobrovoľnícka práca môže týkať, a tiež nemáme program, v rámci ktorého by sa dala dobrovoľnícka služba robiť na určitý čas ako úväzok. Aj tieto skutočnosti považujeme za príležitosti, v ktorých sa môže dobrovoľníctvo na Slovensku viac rozvíjať.

Záver

Uznanie dobrovoľníctva verejnosťou a ďalšími zložkami našej spoločnosti postupom času narastá. Napriek snahám organizácií, ktoré sa dobrovoľníctvu a jeho rozvoju dlhodobo venujú, akými sú nárast uznania dobrovoľníctva ako formy pracovnej skúsenosti v povedomí zamestnávateľov, alebo jeho uznanie vládou ako forma činnosti s pridanou hodnotou pre spoločnosť, za ktorú si dobrovoľník zaslúži minimálne krytie dôchodkového poistenia, uznanie dobrovoľníctva na Slovensku stále zaostáva za krajinami západnej a severnej Európy.

K tomu, aby sa dobrovoľníctvo mohlo rozvíjať, považujeme za nevyhnutné, aby začalo byť donormi, vládou a verejnosťou, ale aj súkromným sektorom uznané za nástroj, ktorý spôsobuje pozitívne zmeny v spoločnosti aj u jednotlivcov, a dobrovoľnícka činnosť by mala byť uznaná ako forma práce, za ktorú jej vykonávateľ síce nedostáva finančnú odmenu, ale ktorá mu prináša pridanú hodnotu vo forme praxe, pracovnej skúsenosti, osvojovania a udržiavania si pracovných návykov, vzdelávania, spoločenského povedomia, spoločenského začlenenia, a pod.

V našej práci sme sa venovali súčasnému stavu uznania dobrovoľníctva na Slovensku a dospeli sme k záverom, že Slovensko je jednou z mála krajín EÚ, ktorá má dobrovoľníctvo upravené jedným zákonom. Napriek tomu sa tejto forme činnosti v našich podmienkach nedostáva toľko uznania, ako v niektorých západných krajinách Európskej únie, kde napriek neexistencii osobitného zákona o dobrovoľníctve je táto forma práce uznaná vládou ako činnosť, za ktorú je hradené sociálne, poprípade zdravotné poistenie, kde sa čas venovaný dobrovoľníckej práci započítava do dôchodkového systému a kde je táto činnosť sprostredkovaná a financovaná štátom v rámci verejných dobrovoľníckych programov. Problém vnímame najmä v neuvedomovaní si pridanej hodnoty, ktorú táto činnosť prináša, a to ako spoločnosťou, tak aj jednotlivcami a v nedostatočnom povedomí, čo výrazy dobrovoľníctvo a dobrovoľnícka práca predstavujú. Vzhľadom k tomu navrhujeme, aby sa o uznanie dobrovoľníctva neangažovali len súkromnoprávne neziskové organizácie, ako je tomu v podmienkach Slovenska v súčasnosti, ale aby aj vláda vyvíjala aktivity a podnikala kroky k tomu, aby bolo dobrovoľníctvo uznané ako práca, ktorá napriek tomu, že nie je finančne odmeňovaná, nebola považovaná za bezcennú, ale aby bolo uznanie jej hodnoty prejavené minimálne formou zabezpečenia základných istôt poskytovaných štátom pre dobrovoľníkov. Uznanie hodnoty dobrovoľníckej práce štátom

môže mať pozitívny vplyv na jej uznanie ostatnými zložkami spoločnosti aj vo forme pracovnej praxe, či väčšej angažovanosti obyvateľov vo veciach verejných. Tiež tým môžu byť motivované nielen nadácie, ale aj iní donori k tomu, aby uznávali dobrovoľnícku prácu ako spolufinancovanie, a aby napríklad uhrádzali aj položky nákladov spojenú s touto prácou.

Týmto chceme poukázať na skutočnosť, že na Slovensku pojem dobrovoľníctvo nenadobúda v povedomí spoločnosti natoľko pozitívny význam, aby sa používal na pomenovanie toho, čo vo svojej podstate vyjadruje.

Rozvoj v oblasti dobrovoľníctva, bez ohľadu na to, ako ho nazveme, považujeme za významný najmä kvôli jeho prínosom pre súčasnú spoločnosť. Po veľkej hospodárskej kríze, ktorej dôsledky sa ešte stále výrazne prejavujú, v niektorých prípadoch aj prehlbujú, môže práve dobrovoľníctvo v rôznych podobách slúžiť ako prevencia alebo čiastočne riešenie týchto negatívnych javov, akými sú račí syndróm okrajových skupín spoločnosti, veľmi nízka schopnosť zamestnať sa v prípade dlhodobo nezamestnaných občanov, nedostatok verejných financií na riešenie aktuálnych spoločenských problémov, a tiež aj na prevenciu pred ich vznikom, narastajúci vandalizmus atď.

Touto prácou sa chceme pripojiť k jednotlivcom a organizáciám, ktoré sa angažujú v rozvoji dobrovoľníctva na Slovensku ako zástupcovia ekonomickej akademickej pôdy, pretože dobrovoľníctvo nezasahuje len sociálnu oblasť našej spoločnosti, ale má potenciál mať významný pozitívny vplyv na našu súčasnú ekonomickú situáciu, pokiaľ bude spoločnosťou uznaným nástrojom a bude rozvíjaný do podoby, aby bol náležite použiteľný tam, kde je potrebný a prínosný.

Zoznam bibliografických odkazov

1. BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A. 2009. *Analýza dobrovoľníctva na Slovensku*. 1. vyd. Banská Bystrica: PF UMB, OZ Pedagóg, PDCS, o. z., PANET., 2009. 113 s. ISBN 978-80-8083-844-7
2. BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A. 2011. *Dobrovoľníctvo- keď pomoc baví a zábava pomáha*. ŠEVT, a.s. pre úrad vlády Slovenskej republiky., 2011. 52 s. ISBN 978-80-8106-049-6
3. KRÁLIKOVÁ, N. 2006. *Ja nie som dobrovoľník! Ja to robím iba tak....* Iuventa, 2006. 25 s. ISBN 80-8072-054-1
4. KUVÍKOVÁ, H. – SVIDROŇOVÁ, M. 2010. Kvantitatívny rast a akceptácia súkromných neziskových organizácií v Slovenskej republike. In: Sborník z medzinárodného vedeckého seminára: Bílá místa teorie a černé díry reforem ve veřejném sektoru II., Brno: Ekonomicko – správní fakulta Masarykova univerzita. 2010. ISBN 978-80-7399-907-0
5. MARČEK, E. 2008. *Dobrovoľníctvo a právna úprava*. Bratislava: Nadácia otvorenej spoločnosti, 2008. 111s. ISBN 978-80-969271-6-6
6. MYDLÍKOVÁ, E. 2002. *Dobrovoľníctvo na Slovensku ale „Čo si počať s dobrovoľníkom“*. Bratislava: Ipera, s.r.o, 2002. 55 s. ISBN 80-968713-0-7.
7. TOŠNER, J. 2006. *Dobrovoľníci a metodika práce s nimi v organizáciách*. Praha: Portál, 2006. 148 s. ISBN 80-7367-178-6
8. Štúdia o dobrovoľníctve v Európskej únii [online]. Educational, Audiovisual & Culture Executive Agency, 2010. [cit. 2013-03-28]. Dostupné na internete: http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/doc1018_en.pdf
9. Všeobecná deklarácia o dobrovoľníctve prijatá Medzinárodnou asociáciou pre dobrovoľnícke úsilie na 11. svetovej konferencii v Paríži v roku 1990
10. Zákon č. 406/2011 Z.z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov z 21. októbra 2011
11. Zákon č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
12. Zákon č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení,

13. Zákon č. 282/2008 o podpore práce s mládežou a o zmene a doplnení zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Bibliografické odkazy na internetové zdroje

<http://www.dobrovolnictvo.sk/pojmy>

www.iuventa.sk/sk/Eurodesk/Nezaradene-clanky/Dobrovolnictvo.alej

www.iuventa.sk/sk/Eurodesk/Nezaradene-clanky/Dobrovolnictvo.alej

http://www.partnerstva.sk/buxus/generate_page.php?page_id=758

<http://www.iuventa.sk/sk/Mladez-v-akcii/O-nas/Akcie-programu/Akcia-2-Europska-dobrovolnicka-sluzba.alej>

<http://projekt.o2thinkbig.sk/>

<http://www.intenda.sk/node/197>

<http://www.nadaciapontis.sk/>

<http://www.nadaciaorange.sk/sk/komunitny-rozvoj>

<http://www.nds.sk/aktivita/projekty/eea-granty/>

<http://www.cardo-eu.net/>

<http://mladez.sk/>

<http://www.centrumdobrovolnictva.sk/>

<http://www.hlavypomahaju.sk/SK>

<http://www.nadaciaorange.sk/sk/cena-Nadacie-Orange-koho-ocenujeme>

<http://www.1snsc.sk/uvod>

<http://www.avso.org/activities/countryreports/Austria.pdf>

www.ivo.sk

www.partnerstva.sk

